

آموزش عکاسی دیجیتال به کودکان

ابراهیم سیسان

هدف راستین، آموختن عکاسی نیست؛ چگونه زیستن را باید آموخت.

پل مارتین لستر

اشاره

هدف از آشنا کردن بچه‌ها با عکاسی، ایجاد زمینه بیان احساس و اندیشه، بروز و پرورش خلاقیت، توجه به محیط پیرامون و درک عمیق از آن است تا از این رهگذر آن‌ها در آینده به افرادی خلاق، جسور، فعال در برقراری ارتباط و توانا تبدیل شوند.

در این روش، دوربین به مثابه اسباب‌بازی مورد استفاده قرار می‌گیرد نه وسیله کار یا ابزاری برای خلق اثر هنری. هرچند نتیجه نهایی، شناخت، پرورش خلاقیت و تولید آثار تجسمی (عکس) خواهد بود.

مقاله پیش‌رو برگرفته از کتابی به همین نام است که نویسنده مقاله در دست انتشار دارد.

کلیدواژه‌ها: کودکان، عکاسی دیجیتال، دوربین

وسایل و تجهیزات مورد نیاز

دوربین عکاسی دیجیتال و تجهیزات جانبی، رایانه، کلاس درس، تابلو و ماژیک، تجهیزات نمایش عکس در کلاس.

ویژگی‌های مثبت دوربین دیجیتال برای آموزش

از ویژگی‌های مثبت دنیای عکاسی دیجیتال می‌توان به امکان تکرار و سعی و خطا بدون نیاز به پرداخت هزینه بیشتر، امکان ملاحظه فوری نتیجه کار و نیز درگیر نشدن بچه‌ها با مسائل تکنیکی ظهور و چاپ اشاره کرد.

کیف دوربین

به بچه‌ها و خانواده‌هایشان توصیه کنید برای حمل و نقل دوربین از یک کیف دوربین کوچک و سبک استفاده کنند.

این کیف باید حداقل ظرفیت پذیرش دوربین، شارژر، باتری اضافه، نورگیر لنز، کارت حافظه، کارت‌خوان و نیز یک دفترچه یادداشت کوچک را داشته باشد. اگر نمی‌خواهید در نیمه‌باز بطری آب یا نوشابه دوربین را از بین ببرد، به بچه‌ها توصیه کنید که برای حمل مواد خوراکی‌شان از کیف جداگانه‌ای استفاده کنند.

دفترچه یادداشت

هر کدام از بچه‌ها به یک دفترچه یادداشت کوچک نیاز دارند. البته بچه‌های پیش‌دبستانی در این سن قادر به نوشتن و خواندن نیستند و این دفترچه در واقع پل ارتباطی شما با خانواده‌هاست. مطالب مهمی را که خانواده‌ها باید از آن مطلع باشند، در دفترچه یادداشت کنید و از این طریق با آن‌ها در ارتباط باشید.

رایانه

همان‌طور که می‌دانید، عکاسی دیجیتال از نظر فنی از سه مرحله کلی تشکیل شده است: گرفتن عکس، پردازش، و خروجی. دوربین کامپکتی که در اختیار بچه‌هاست، عمل گرفتن عکس را انجام می‌دهد اما برای دو مرحله دیگر، یک رایانه مورد نیاز است.

محیط آموزشی

کلاس درس. کلاس درس مورد نیاز ما یک کلاس درس معمولی و متعارف است اما تعداد بچه‌های شرکت‌کننده در این کلاس نباید بیش از ده نفر باشد. چرا که به دلیل ویژگی‌های خاص این کلاس (بازی‌محور بودن) در صورت وجود نفرات بیشتر، کنترل از دست مربی خارج می‌شود و کلاس از جهات گوناگون کیفیت مورد انتظار را نخواهد داشت.

ساعات کلاس. همچنین ساعات کلاس نباید طولانی و خسته‌کننده باشد. بچه‌ها باید اجازه داشته باشند تا در هر جای کلاس که بخواهند، بنشینند، به هر جای کلاس که می‌خواهند، بروند و در طول ساعات برگزاری کلاس برای رفع نیازهای اولیه خود آزادانه از کلاس خارج شوند.

نقش خانواده در جریان آموزش

در ابتدای این نوشتار آوردیم و اکنون نیز یادآور می‌شویم، که نقش خانواده در برگزاری این شیوه بسیار مهم و تأثیرگذار است. از جمله مسائل مهم و درخور اشاره در زمینه نقش خانواده‌ها می‌توان به مواردی از قبیل تجهیزات مناسب، ایجاد فرصت و امکان عکاسی برای بچه‌ها در موقعیت‌های مختلف و کمک‌های مهارتی اشاره کرد.

فرمانده بزرگ

وظیفه مربی در این جریان، استعدادیابی و هدایت نوآموزان است. به‌رغم این مطلب مهم، در این روش آموزشی بچه‌ها باید مربی کلاس را به عنوان رئیس گروه همسالان خود در یک بازی گروهی بپذیرند. مربی در اینجا خود یکی از بچه‌هاست و بنابراین، باید توانایی انطباق با آن‌ها را داشته باشد. علاوه بر این، از علم و دانش عکاسی و درعین حال روان‌شناسی کودک به حد کافی برخوردار باشد، با حوصله و پراگندگی باشد، به زبان بچه‌ها و ساده سخن بگوید و ساده رفتار کند.

نقش بچه‌ها

از نقش والدین و همین‌طور مربی سخن گفتیم اما نقش کلیدی خود بچه‌ها را نباید فراموش کرد. بی‌تعارف باید گفت کمتر پیش می‌آید بچه‌هایی که در کلاس نشسته‌اند به انتخاب خود، آگاهانه، و با استقلال کامل، کلاس یا رشته را انتخاب کرده باشند. حقیقت این است که اغلب، این انتخاب خانواده‌ها و بزرگ‌ترهاست. این کار بزرگ‌ترها هم می‌تواند دو حالت داشته باشد؛ در حالت خویش شاید خانواده‌ها با تشخیص استعداد فرزندشان در این زمینه، حضور آن‌ها را در این دوره آموزشی مفید تشخیص داده‌اند یا هدفشان خیلی ساده، فقط ثبت‌نام فرزند دلبندشان در یک دوره آموزشی بوده است؛ همین و بس. به هر روی این کلاس آن‌قدر جذابیت دارد که می‌تواند حتی بچه‌هایی را که به صورت تصادفی در این کلاس حضور دارند، به علاقه‌مندان جدی آن تبدیل کند. البته همان‌طور که انتظار می‌رود، این کار به صرف وقت و حوصله فراوان نیاز دارد.

جلسه اول کلاس

بعد از بیان مقدمه و جزئیات، حالا بهتر است برویم سراغ اصل مطلب. کلاس شروع شده است و شما می‌خواهید به ده بچه‌ای که روی نیمکت‌ها نشسته و با چشم‌های کنجکاوشان به شما زل زده‌اند، آموزش عکاسی بدهید. فراموش نکنید که اکثر بچه‌های کلاس ما نوآموزند و هنوز به محیط‌های رسمی آموزشی قدم نگذاشته‌اند. بنابراین، کلاس نباید خشک و رسمی باشد. مربی در این مورد نقشی تعیین‌کننده دارد و می‌تواند با تمهیداتی که می‌اندیشد، فضای دوستانه‌ای را در کلاس حکم‌فرما کند.

نمایش چند نمونه عکس

این عکس‌ها می‌توانند شامل گلچینی از آثار عکاسان بزرگ جهان تا چهره‌های محبوب کارتونی، عکس‌هایی از سایر کودکان. مواد خوراکی، پوشاک، طبیعت، بناها، عکس‌های یادگاری خانوادگی، عکس‌های زیرآب، عکس‌هایی از کهکشان، عکس‌های ماکرو از حشرات و مواردی از این قبیل باشند. از بچه‌ها بخواهید عکس‌های مورد علاقه‌شان را انتخاب کنند. روحیات منحصر به فرد هر کدام از آن‌ها اهمیت زیادی در انتخاب عکس‌های مورد علاقه‌شان دارد. شما به عنوان مربی، با انجام دادن این کار می‌توانید تا حدودی با روحیات تک‌تک بچه‌های کلاس آشنا شوید و روش مناسبی برای تعامل بیشتر با آن‌ها بیابید.

اسم اسباب‌بازی من

پیش‌تر گفتیم که در این شیوه آموزشی، دوربین حکم نوعی اسباب‌بازی را برای بچه‌ها دارد. در روند آشنایی با دوربین و دوست شدن با آن، بعضی از بچه‌ها نام خاصی برای دوربینشان انتخاب می‌کنند.

آرشیو

مربی می‌تواند برای هر کدام از بچه‌های کلاس یک پوشه در رایانه کلاس داشته باشد. در این پوشه حداقل باید نام عکاس، زمان و مکان عکاسی ذکر شود. کار خارج از کلاس مربی بازبینی و بررسی عکس‌های تک‌تک بچه‌هاست. با مقایسه این عکس‌ها و نظارت مداوم بر آن‌ها، مربی با مشکلات هر کدام از بچه‌ها آشنا می‌شود و برای رفع آن‌ها چاره‌اندیشی می‌کند.

آشنایی با مفاهیم بصری

آشنایی با مفاهیم بصری چون نقطه، خط، سطح و بافت باید با مثال‌های ملموس و حتماً با نمونه عکس همراه باشد. این کار را می‌توان با استفاده از عکس‌های آرشیو انجام داد اما بهتر است از عکس‌های خود بچه‌ها استفاده کنیم؛ زیرا این کار آن‌ها را با دنیاهای پنهان و لایه‌های نامکشوف عکس‌هایی که می‌گیرند آشنا می‌کند و به آنان می‌آموزد که بیشتر در آثار خود و سایر دوستانشان دقت کنند.

یافتن شکل‌های اصلی در عکس

تعدادی عکس را روی تابلو نمایش دهید و سپس همراه بچه‌ها شکل‌های اصلی دایره، مربع، مستطیل و مثلث را در عکس‌های نمایش داده شده پیدا کرده و آن‌ها را با مایژیک روی تخته پرنرنگ کنید. در مرحله بعد می‌توانید به مقایسه شکل‌ها با هم بپردازید و شکل‌های کوچک‌تر و بزرگ‌تر را نیز در عکس‌ها مشخص کنید.

یافتن و پرنرنگ کردن خطوط اصلی و جهت حرکت آن‌ها

خطوط نقش مهمی در ایجاد تصویر دارند. هر تصویر معمولاً از چند خط اصلی تشکیل شده است که در صورت نبود آن، تصویر دچار دگرگونی اساسی خواهد شد. به کمک بچه‌ها این خطوط را جست‌وجو کنید، بیابید و پرنرنگ کنید. سپس باید جهت حرکت خطوط را تشخیص دهید و با علامت پیکان (فلش) مشخص کنید. بررسی خطوط کوتاه، بلند، قوی، ضعیف، مایل، و منحنی یا مستقیم بچه‌ها را با انواع خط و کارکرد خاص هر کدام از آن‌ها آشنا خواهد کرد.

یافتن رنگ‌ها در عکس

بچه‌ها با یافتن و شمردن رنگ‌های موجود در یک عکس، ضمن آشنایی با انواع رنگ‌ها به اهمیت وجود رنگ در یک عکس خوب پی می‌برند. بچه‌ها عاشق رنگ‌اند و حذف رنگ از عکس معمولاً از نظر آن‌ها پذیرفتنی نیست؛ به این خواست بچه‌ها احترام بگذارید.

آشنایی با دوربین عکاسی

همان‌طور که می‌دانید، برای گرفتن بهترین نتیجه در عکاسی ابتدا باید امکانات دوربین خود را بشناسیم و با ظرفیت‌ها و محدودیت‌های آن کاملاً آشنا باشیم.

کنجکاو بچه‌ها پایانی ندارد! آن‌ها می‌خواهند بدانند درون دوربینشان چه خبر است و اگر شما به عنوان مربی به این سؤال پاسخ نگویند، ممکن است خودشان دست به کار شوند و دوربینشان را منفجر کنند! برای جلوگیری از این اتفاق، می‌توانید با کشیدن یک شکل ساده، ساختار اصلی دوربین عکاسی را که شامل لنز، جعبه تاریک و سطح حساس به نور است، برای بچه‌ها شرح و نمایش دهید. در صورت لزوم، حتی می‌توان از یک دوربین مستعمل که باز شده و ساختمان درونی آن قابل مشاهده است، استفاده کرد و به این ترتیب به حس کنجکاو بچه‌ها پاسخ داد.

تنظیمات خودکار

در ابتدای دوره آموزشی، بهتر است برای رسیدن به نتیجه

مطلوب از تنظیم خودکار دوربین استفاده کنیم. دوربین‌ها، مدها یا پیش‌فرض‌های مختلفی را به شما ارائه می‌دهند؛ مثل عکاسی پرتره، ورزشی و ماکرو. این‌ها پیش‌فرض‌هایی برای استفاده ساده‌تر از دوربین هستند و در واقع، همان کار تنظیم سرعت شاتر، دیافراگم، حساسیت، نورسنجی و مواردی از این قبیل را انجام می‌دهند.

بچه‌ها عکس می‌گیرند نه دوربین‌ها

با استفاده از تنظیمات خودکار یا نیمه‌خودکار دوربین و نیز کمک گرفتن از مربی برای ایجاد این تغییرات، ممکن است این شائبه پیش آید که در واقع این دوربین عکاسی است که عکس می‌گیرد نه بچه‌ها، اما این درست نیست. همان‌طور که می‌دانید، عکاسی از دو بخش کلی شامل فن و هنر عکاسی تشکیل شده است. آموختن فن یا مهارت

اغلب به پیش‌زمینه‌هایی از جمله تسلط به خواندن و نوشتن، تجربه کاری مشابه، آشنایی با مفاهیم اولیه و مواردی از این قبیل نیازمند است و بچه‌های کلاس ما فاقد این توانایی‌ها هستند. اما در بخش دوم عکاسی یا همان هنر، جوهره اصلی همان خلاقیت است که بچه‌ها از این نظر نه تنها از بزرگسالان کم‌تجربه‌تر نیستند بلکه حتی می‌توانند الگوی آن‌ها نیز قرار بگیرند. از این رو، بنا به مصداق «دستم بگرفت و پایه‌پا برد» ما در حال هل دادن بچه‌ها به سوی راه رفتن هستیم و فعلاً نمی‌خواهیم آن‌ها را در مسابقه دو شرکت دهیم. بچه‌ها در این حالت به حمایت آگاهانه ما نیاز دارند. همان‌طور که برای آموزش دوچرخه‌سواری به بچه‌ها ابتدا دو چرخ کوچک کمکی به پشت دوچرخه وصل می‌کنیم، حالا هم در حال کمک کردن به بچه‌ها هستیم تا زمین نخورند و از بازی خود لذت ببرند.

بازبینی عکس‌ها

پنداری» می‌گویند. با استفاده از این ویژگی بچه‌ها، قدرت نگاه و خلاقیت آنان را تقویت کنید تا شاهد عکس‌هایی خلاقانه‌تر و بکرتر از آن‌ها باشید.

بازی «چرخیدن به دور موضوع»

ساده‌ترین شکل اجرای این تکنیک یا مهارت این است که بچه‌ها دست به دست هم بدهند و در اطراف سوژه دایره‌ای بسازند. سپس، در حال خواندن آواز، به دور سوژه - که مثلاً می‌تواند یک گلدان باشد - بچرخند. آن‌گاه در فواصل زمانی خاص با اشاره دست مربی متوقف شوند، از سوژه عکاسی کنند و دوباره با اشاره مربی به چرخیدن و آواز خواندن خود ادامه دهند.

قراردادن کل سوژه در کادر

مشکلی که در کادربندی بیشتر بچه‌ها دیده می‌شود، این است که آن‌ها بخش مهمی از سوژه را در کادر خود جا نمی‌دهند. اگر با چنین عکسی در بین عکس‌های بچه‌ها مواجه شدید، از آن‌ها بخواهید دوباره از همان سوژه عکاسی کنند و این‌بار دقت کنند تا همه سوژه موردنظر در کادر جای گیرد. تسلط بر این کار ممکن است مدتی طول بکشد.

برش عکس‌ها

به‌رغم توصیه‌های مختلفی که به هنگام کادربندی باید به‌کار بندیم تا به عکس خوبی برسیم، گاه پیش می‌آید که عکاس بعد از گرفتن عکس تصمیم می‌گیرد کادربندی عکس خود را تغییر دهد. برای انجام‌دادن این تمرین، تعدادی از عکس‌های بچه‌ها را چاپ کنید و یک قیچی در اختیار آن‌ها قرار دهید. سپس از بچه‌ها بخواهید عکس‌های افقی‌شان را به عکس عمودی تبدیل کنند و برعکس. عکس‌های مستطیل را نیز می‌توان به مربع یا مستطیل کشیده (پانوراما) تبدیل کرد. آن‌ها با این کار در واقع در حال کادربندی مجدد عکس‌هایشان هستند. این تمرین مهارت بچه‌ها را در ترکیب‌بندی و انتخاب کادر مناسب افزایش می‌دهد.

زوم

بیشتر دوربین‌های دیجیتال کامپکت به یک لنز زوم مجهزند. در ابتدای کار، مخصوصاً برای بچه‌های کوچک‌تر کلاس، استفاده از لنز زوم مشکل است. آن‌ها معمولاً برای نزدیک‌شدن به موضوع یا دور شدن از آن، خود به آن نزدیک می‌شوند یا از آن فاصله می‌گیرند. پس بهتر است آن‌ها را با خاصیت لنز زوم آشنا کنید.

از ویژگی‌های فوق‌العاده عکاسی دیجیتال یکی این است که بلافاصله بعد از عکاسی می‌توانید نتیجه کار خود را ببینید. اکثر دوربین‌های دیجیتال مجهز به صفحه نمایش برای بازبینی عکس‌ها هستند. بنابراین، به بچه‌ها یادآوری کنید که بعد از گرفتن عکس حتماً آن را بازبینی کنند. نوع دیگری از بازبینی، تماشای گروهی عکس‌هاست. شما می‌توانید زمانی را در آغاز یا پایان هر کلاس به دیدن عکس‌های بچه‌ها اختصاص دهید. بچه‌ها به این ترتیب می‌آموزند که عکس‌های دوستانشان را ببینند و در مورد آن‌ها با هم صحبت کنند. به این ترتیب، آن‌ها می‌توانند با نظریات گوناگون سایر دوستانشان نیز آشنا شوند و از یکدیگر بیاموزند.

پاک کردن عکس ممنوع!

از بچه‌ها بخواهید که تا حد ممکن عکسی را حذف نکنند. در ضمن پیشرفت کلاس، آن‌ها به تدریج با معیارهای ارزش‌گذاری و انتخاب عکس بیشتر آشنا خواهند شد. چه بسا عکسی که امروز نامناسب تشخیص داده شده است و پاک می‌شود، فردا یک شاهکار به حساب بیاید.

سلام گفتن به سوژه

به بچه‌ها بیاموزید که به سوژه انتخابی خود سلام کرده و با آن گفت‌وگو کنند. البته این کاری است که معمولاً احتیاج به آموزش ندارد. بارها شاهد گفت‌وگوهای صمیمی و طولانی بچه‌ها با سوژه‌هایشان بوده‌ام. به این حالت «جان‌دار

برسند. البته باید به بچه‌ها یادآوری کرد که به توصیه راهنمایان عمل کنند و از محدوده‌های مکانی که برای آن‌ها در نظر گرفته شده است، خارج نشوند.

همبازی

اشاره کردیم که مربی حکم نوعی همبازی را برای بچه‌ها دارد؛ از همین‌رو، باید همانند بچه‌ها عکاسی کند و در کارهای گروهی کلاس مشارکت جوید. مربی‌ای که خود دوربین در دست نداشته باشد، همواره نقش دستوردهنده خواهد داشت. البته باید احتیاط کرد عکسی که او می‌گیرد در همه موارد مرجع عکس‌های بچه‌ها نباشد؛ چون در این صورت، همه ناخودآگاه مثل او عکاسی خواهند کرد.

تقلید از بزرگ‌ترها ممنوع!

«بین بابا چه عکس خوبی گرفته! تو هم سعی کن مثل اون عکس بگیری.» این بدترین راهنمایی خانواده‌ها به بچه‌ها نوآموزشان است. تقلید از بزرگ‌ترها ممنوع است. این کار نه تنها به بچه‌ها کمکی نمی‌کند بلکه مانع رشد آن‌ها خواهد بود. پس لطفاً اجازه دهید بچه‌ها خودشان باشند. از دست‌کاری، اعمال نظر مستقیم و دادن کمک‌های اجباری به بچه‌ها در هر موقعیتی به شدت پرهیز کنید. لطفاً نقش گالیور را برای

خودنگاری یا سلف پرتره (self-portrait)

به‌طور ناخودآگاه، موضوع بخش مهمی از عکس‌های بچه‌ها خودشان هستند. از نگاه روان‌شناختی، بچه‌ها به این ترتیب در واقع در حال کشف خودند. دقت آن‌ها در اجزای بدنشان و کشف تفاوت‌ها و تشابه‌ها، از طریق مقایسه با سایر گروه همسالان، ایشان را در امر شناخت از خود یاری می‌کند.

عکاسی مدلینگ (Modelling)

مدل بچه‌ها بشوید و اجازه دهید هر چقدر می‌خواهند از شما عکس بگیرند. به یاد داشته باشید که هر دستوری که بچه‌ها دادند، باید اجرا کنید. این کار به آن‌ها کمک می‌کند کارگردانی عکس را بیاموزند و نیز یاد می‌گیرند که به بهانه عکاسی، با شما یا دیگران ارتباط برقرار کنند. این امر، سبب پرورش ارتباطات اجتماعی آن‌ها می‌شود.

مواظب آقا گرگه باشید!

هنگام عکاسی در فضای باز، ممکن است بچه‌ها آن‌قدر در عکاسی غرق شوند که خطرهای محیط را از یاد ببرند. در چنین موقعیتی، خانواده‌ها و مربی باید نقش حامی بچه‌ها را داشته باشند تا آن‌ها بتوانند در کمال آرامش به کارشان

یک عکس ناواضح، باید دید که صرف نظر از مشکل وضوح چه ارزش‌های احتمالی‌ای در عکس مورد نظر وجود دارد.

لیلی پوتی‌ها بازی نکنید! اجازه بدهید تصمیم نهایی در مورد همه چیز با خود آن‌ها باشد. مطمئن باشید، هر چند به سختی، آن‌ها حتماً از پس کارهایشان بر خواهند آمد.

بسیست برای همه

افراد از تجربه مشترک، برداشت‌های متفاوتی دارند؛ پس باید به تفاوت‌های فردی بچه‌ها احترام بگذاریم و کار آن‌ها را با هم مقایسه نکنیم. فضای ذهنی، تجربیات، نوع تربیت، محیط پرورش و حتی شیوه زندگی هر بچه‌ای با دیگری متفاوت است. پس باید به آن‌ها یادآوری کنیم که از اشتباه و تکرار نترسند و در هر فرصتی با تأیید و تشویق همراهی‌شان کنیم. یک مربی خوب می‌تواند ویژگی‌های مثبت و خلاق هر عکسی را جست‌وجو و نمایان کند. حتی در ناموفق‌ترین عکس‌ها نیز نکته مثبتی یافت می‌شود که می‌تواند سبب دلگرمی بچه‌ها باشد.

خلاقیت

هدف آموزش هنر به بچه‌ها را می‌توان استفاده از ابزارها و تکنیک‌هایی جهت برانگیختن تخیل و ایجاد خلاقیت برای بیان احساس درونی آن‌ها دانست. کارشناسان معتقدند که حداکثر سن خلاقیت کودکان معمولاً بین سه تا هشت سالگی است و از آن‌ه سالگی این روند به تدریج کاهش می‌یابد. به این ترتیب، می‌بینیم که بچه‌های کلاس ما در دوره طلایی زندگی خود قرار دارند. هدف اصلی بسیاری از تمرین‌ها و بازی‌های طرح شده در این دوره آموزشی هم پرورش خلاقیت بچه‌هاست. برای رسیدن به این هدف، باید تمام مشکلات ذهنی، فیزیکی، محیطی و تکنیکی را از میان برداشت تا این رویداد به بهترین شکل خود اتفاق بیفتد.

تکرار زمینه‌های مورد علاقه

تکرار، یکی از ویژگی‌های منحصربه‌فرد بچه‌ها در این سن است. اگر آن‌ها عکس تکراری می‌گیرند، معنی آن همیشه تنبلی یا درج‌زدن نیست. این کار مثل تماشای کارتون مورد علاقه بچه‌هاست که ممکن است صدها بار تکرار شود. ضمن توجه ویژه به این نکته، مربی باید بچه‌ها را با زمینه‌ها و سوژه‌های تازه‌ای آشنا کند تا موجبات پیشرفت و تکامل بصری آن‌ها فراهم شود.

وضوح و عدم وضوح

بسیار پیش می‌آید که در عکس‌های بچه‌ها با مشکل عدم وضوح مواجه می‌شویم. این خود ممکن است دلایل فنی بسیاری داشته باشد اما در مواجهه با چنین عکس‌هایی چه باید کرد؟ همان‌طور که در نقاشی بچه‌ها انتظار نداریم خطوط کاملاً صاف و دایره‌ها کامل و بدون نقص ترسیم شده باشند، به همین نسبت می‌توان اشکالات اجرایی، نوردهی یا کادربندی را در عکاسی از بچه‌ها پذیرفت اما در عین حال باید به آن‌ها کمک کرد که به تدریج بر این مشکلات فائق آیند.

از سوی دیگر، عدم وضوح نه تنها در بعضی از عکس‌ها قابل چشم‌پوشی است بلکه حتی از نگاهی دیگر، نوعی زیبایی‌شناسی ضمنی نیز به همراه دارد؛ هر چند عامدانه نبوده و به دلیل ضعف تکنیکی رخ داده باشد. در مواجهه با

انتخاب عنوان برای عکس

نام‌گذاری روشی است که ما با استفاده از آن، پدیده‌ها را به رسمیت می‌شناسیم، به آن‌ها نزدیک می‌شویم و درکشان می‌کنیم. پیش‌تر و در آغاز این دوره آموزشی دیدیم که بعضی از بچه‌ها برای دوربینشان نامی انتخاب کردند. اکنون و در این مرحله، همراه با نمایش عکس‌های منتخب در کلاس از عکاس هریک از این عکس‌ها می‌خواهیم که برای عکسش عنوانی انتخاب کند. در این کار سایر بچه‌ها و از جمله مربی کلاس و حتی خانواده‌ها می‌توانند به بچه‌ها کمک کنند. وقتی نامی برای عکسی انتخاب شد، مربی همواره باید عکس موردنظر را با همان نام بخواند. انتخاب نام برای عکس‌ها فواید بسیاری دارد؛ از جمله اینکه به بچه‌ها کمک می‌کند تا در بیان مقصودشان یک گام به جلو بردارند. و عکاسی برای آن‌ها از فرایندی کاملاً ناخودآگاه به تدریج به فرایند آگاهانه تبدیل شود.

مجموعه عکس

بچه‌ها با تک عکس آشنا هستند. آن‌ها را با مجموعه عکس نیز آشنا کنید. می‌دانیم که از مجموعه عکس تعاریف مختلفی وجود دارد اما در مورد بچه‌ها نباید زیاد سخت گرفت. به دنبال یافتن نخ اتصال نامرئی در بین عکس‌های بچه‌ها باشید. این نخ نامرئی می‌تواند اشتراکات موضوعی، زمانی، مکانی، مفهومی و مواردی از این قبیل باشد.

تحلیل عکس توسط بچه‌ها

بچه‌ها باهوش‌تر و داناتر از آن هستند که لایه‌های مختلف

یک عکس و مفاهیم مستتر در آن را درک نکنند؛ حتی اگر قادر به تجزیه و تحلیل فنی این امور و بیان آن نباشند. آنچه اهمیت دارد این است که این درک و استنباط را به لایه‌های پنهان ناخودآگاه خود ببرند و از آن الگو بگیرند. آری، به‌همین خاطر است که از گذشته تا حال در تمام دنیا برای بچه‌ها داستان‌های حماسی و اسطوره‌ای تعریف می‌کنیم که همگی سرشار از رمز و راز و کنایه و معنی و مفهوم و استعاره‌اند.

اینکه یک عکس خوب چیست، پاسخ‌های مختلفی می‌تواند داشته باشد اما لطفاً با معیارهای یک هنرمند بزرگسال به نقد عکس‌های بچه‌ها ننشینید. بچه‌ها مسلماً سبک‌های هنری یا عکاسی را نمی‌شناسند و شاید تصویری از نشانه‌های پنهان و آشکار مستتر در یک عکس نداشته باشند اما صاحب قدرت درک و تشخیص منحصر به فرد خود هستند. از آن‌ها بخواهید نگاهشان را با شما به اشتراک بگذارند.

نمایشگاه گروهی یا جلسه آخر کلاس

در پایان دوره می‌توانیم یک نمایشگاه از عکس‌های منتخب بچه‌ها برگزار کنیم. مسلماً حضور اعضای خانواده و بستگان و عکس‌های یادگاری‌ای که با عکس‌های روی دیوار گرفته می‌شود، جزء لحظات فراموش‌نشده برای بچه‌ها و والدین آن‌ها خواهد بود. علاوه بر این، بچه‌ها به این ترتیب احساس می‌کنند که کارهایشان دیده شده و مورد توجه قرار گرفته است و این در حکم نوعی تشویق برای آن‌هاست. این نمایشگاه لازم نیست حتماً در یک گالری معروف و معتبر برگزار شود. البته اگر چنین شرایطی مقدور و مهیا باشد خوب است اما لازم نیست سخت بگیرید. همان کلاسی که دوره آموزشی در آن برگزار شده است، می‌تواند با خلاقیت شما به یک گالری عکس تبدیل شود.

منابع

۱. شعاع کاظمی، مهرانگیز؛ راه‌های پرورش خلاقیت، مجله معرفت، شماره ۹۲، (ویژه‌نامه علوم تربیتی) Qabas.org.www.
۲. دویتر، شاکونتالا؛ چگونه از فرزند خود یک نابغه بسازیم، مترجم: زهره زاهدی، چاپ دوم، انتشارات جیحون، ۱۳۷۹.
۳. مارتین لسستر، پل؛ دن و عکاسی، مترجم: زانیار بلوری، انتشارات حرفه هنرمند، ۱۳۸۵.
۴. دینین، ژاکلین؛ طراحی عکس، مترجم: رعنا جوادی، انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی، ۱۳۷۵.
۵. مانته، هارالد؛ ترکیب‌بندی در عکاسی، مترجم: پیروز سیار، انتشارات سروش، ۱۳۸۹.
۶. کینگ، دیو؛ اولین کتاب عکاسی من، مترجمان: محمدجواد پوست‌پرداز و جمال رادفر، انتشارات کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۸۱.

